

БОЛУУШКУННАР, ФАКТЫЛАР, МЕДЭЭЛЕР

Чайгы чурумалдар

ЧАА ӨГНУ ДААРАП БЕРГЕН

Малга ажылдар дээрлерге, илангы ачык-өскөгө, чаа өгнү даарап берип турар... Чаа өгнү даарап берип турар төрөлдөр, азы-нелер база бар.

ДАЛАНДАЛАРЫНЫ ААЛЫ

Бай-Хөл профпайлаторийнге молдурга тракторлук малчынар келгеш белгиле. Оларнын фамилиялары — Даландай, чорум боттары Алексей биле Урана дээр чоран.

Бу чаагы олар Биче-Хейм, лавка даанын баарында. Тес тутула чаала турарлар. Ымыраан ажык чор, шыаала даа хойчу семиттешкенге даа тарымалдык дээр кыс болгон.

Урана Серен-оолонга чугаакар, чакыч чаагы, ажылар, кежээ, шынаала, эес малчы деп чүгөсө бүтүрүлсүн. Хойларын артпас дээр кыкчы, чаагы кыжаа иштөөнү агаарын дыкка табыштырма турары ол менээ чугаалаарды. Черле мичан хойлар.

Чоураалда малчылардын иш чалга жаз берген. Чаа оруктагы эгелден улус болду. Малчылар орук иш үчүн чери база черле хоомай эвек болгон, ол ажылгына икже берген, дуржулаган эвекшен билсел чымал ап турар улус деп табын керүүм.

Чоураалда малчылардын иш чалга жаз берген. Чаа оруктагы эгелден улус болду. Малчылар орук иш үчүн чери база черле хоомай эвек болгон, ол ажылгына икже берген, дуржулаган эвекшен билсел чымал ап турар улус деп табын керүүм.

Чоураалда малчылардын иш чалга жаз берген. Чаа оруктагы эгелден улус болду. Малчылар орук иш үчүн чери база черле хоомай эвек болгон, ол ажылгына икже берген, дуржулаган эвекшен билсел чымал ап турар улус деп табын керүүм.

Чоураалда малчылардын иш чалга жаз берген. Чаа оруктагы эгелден улус болду. Малчылар орук иш үчүн чери база черле хоомай эвек болгон, ол ажылгына икже берген, дуржулаган эвекшен билсел чымал ап турар улус деп табын керүүм.

НААДЫМ

Республика байыстыда Кызыл хоорай август 14-те элденин наадымын уткуп хуулап алар. Наадым байыстыдагы кезеңин эң тергин дээр малчыларын, меланинаторларын, саачыларын, өскө-даа мур...

МАЛ ООРУ: ОНУКАНЧААРЫЛ?

БИСТИН РЕСПУБЛИКАНЫ ЭКОНОМИКАЗЫНДА КӨЛ ЧЕРНИ МАЛ АЖЫЛЫ ЭЭЛЕП ТУРАП ДЭЭРНИ БИЛДИНГЕР, ҮНДҮГҮ ДАА БОЛЗА АНАА КАРАЖА-КОГАРАЛ ЧЕДИРГЕ ЧОРУК БА ЗА ХӨП.

Чыл санымда-ла ортуна-ган Оон ашгада кожаыс Моолдан мал оорлар чорук башы берип черле шытаалар артык чок. Ол курттан мал оорлар дээрге иш дакыр кем...

Мал оорларын дээрге айыма-дыр дем-херек үгүлгөн деп санаар алар. Чүгө дие чаа-дык оорлар улушту (болдоо, союхоз малдын калдарына, рынган база ху-даа улустун) аары-биле кемдирер, чок болза боттары ылдыг чоруктарга таварыр болулар. Бу чылдын мал айды Хоув-Акенин ол чорукта бир малчынын коланынган хой оорлар хал-дан, берген амгыттыкына чоруктагы сайгарып калган, ал турар 1989 чылда Токуу районун чылгычылар Н. Шынаамай, К. Шоодурга, А. Кол, Т. Матрич, А. Куедел, С. Ак олар 47 ден 110 чедир чылгыч чыдарын дугайында район прокуратураына материал кырген.

Мал оорларын дээрге айыма-дыр дем-херек үгүлгөн деп санаар алар. Чүгө дие чаа-дык оорлар улушту (болдоо, союхоз малдын калдарына, рынган база ху-даа улустун) аары-биле кемдирер, чок болза боттары ылдыг чоруктарга таварыр болулар. Бу чылдын мал айды Хоув-Акенин ол чорукта бир малчынын коланынган хой оорлар хал-дан, берген амгыттыкына чоруктагы сайгарып калган, ал турар 1989 чылда Токуу районун чылгычылар Н. Шынаамай, К. Шоодурга, А. Кол, Т. Матрич, А. Куедел, С. Ак олар 47 ден 110 чедир чылгыч чыдарын дугайында район прокуратураына материал кырген.

Мал оорларын дээрге айыма-дыр дем-херек үгүлгөн деп санаар алар. Чүгө дие чаа-дык оорлар улушту (болдоо, союхоз малдын калдарына, рынган база ху-даа улустун) аары-биле кемдирер, чок болза боттары ылдыг чоруктарга таварыр болулар. Бу чылдын мал айды Хоув-Акенин ол чорукта бир малчынын коланынган хой оорлар хал-дан, берген амгыттыкына чоруктагы сайгарып калган, ал турар 1989 чылда Токуу районун чылгычылар Н. Шынаамай, К. Шоодурга, А. Кол, Т. Матрич, А. Куедел, С. Ак олар 47 ден 110 чедир чылгыч чыдарын дугайында район прокуратураына материал кырген.

Мал оорларын дээрге айыма-дыр дем-херек үгүлгөн деп санаар алар. Чүгө дие чаа-дык оорлар улушту (болдоо, союхоз малдын калдарына, рынган база ху-даа улустун) аары-биле кемдирер, чок болза боттары ылдыг чоруктарга таварыр болулар. Бу чылдын мал айды Хоув-Акенин ол чорукта бир малчынын коланынган хой оорлар хал-дан, берген амгыттыкына чоруктагы сайгарып калган, ал турар 1989 чылда Токуу районун чылгычылар Н. Шынаамай, К. Шоодурга, А. Кол, Т. Матрич, А. Куедел, С. Ак олар 47 ден 110 чедир чылгыч чыдарын дугайында район прокуратураына материал кырген.

МАРТЫЛДААЛАРЫНЫ ШАННАЛАРЫ

районун болгаш өскө-даа черлерин шилдик аштары ангы-ангы хевирлерге чаржыр. Ол хун Совет Тыванын 5 чылым аштык стадионга ча алаарына талаам-биле республиканын бири чери дээр ажык маргылдаага чүгө Тыванын эвек, харын Россиянын шыраак дээр мастерлери Елена Тутатникова, Шолбай Дажы болган оон-даа өскөлер келер. Наадымнын эң сонугун чыгып кезээнин бирээни—128

мөгенин хурежи «Хуреш» стадионга эртер. Аяла республиканын каш дээр чемпионлери, чаа өзүп олар талантылыг мөгелер икжер. Бирги чери чаага алган мөгеге кожулагат мотоциклин, ийгилинге — өнүгү көргүзөр тескизор, үшү-үрктү черлер дээр ака-кара өнүгү көргүзөр телеизорлар биле шапнаар. Сөскя черге чедир хурешке мөгелерге магнитофоннарн типсыр. Хуреште ашгада спорттун өскө-даа хевирлеринге маргылдаар болур, шутту шаанналарын.

Сөскялигин шынаалары сизин шутланыпкан сөскя-айден көстүп чыдар. Хемер кызымында үнген сизин чаалай. Малчынар ону чүгө тракторлар-биле кезип даа турар. Дотпал Салчак, Кудерек Салчак, Виктор Монгуш болган оон өскө-даа хойдулар аалдарынын бригадалары ууттунмасы үнген мал чемин кезип, ажаап ап эгелген.

ЭККЕЛБЕС БОЛЗА...

Ынчан эки

Чааана — Тывала база бир удуг хоорайларын бирээни Ынчанган ону эне-корум-чурумунг хоотай болулар дээр кижи бүрүзү демисежер үжүүлүг. Бистин Чөөн-Хемчик району чурттагы Чонга эки аш-чем баранарынын онунга уругулу сит ишес ажык сугү экедирин, ону улуг өртек-биле кызыл сазым алган-ла боор-дур.

Чижээ, апрель, май айларда өтөт дээр коюк, волка, спортти хуу кижилерден сазым алгаш, ону төрөдип, ажык-тагаш кижилерин амдыралын козураалым тениткен. Май, июль айларга саткан арага-ларда аштон, элдин сити козулама бар болган. Бузурч үндүрген чери орта биланмес. Ол арага-лар сазым алган, кижилер хейу-беле хоранган-ла, а харын-даа өлгөн-даа таварылаар бар. Ол дугайында № 58 (2222) «Ленинчи орук» соулуга бижээн чүгө.

Айымыдаг кем-херектерин үнүп кээр турар дээр, алгыш-кырыштын, кысымын типтын болулар үжүү — арагалашкын. Бу дугайына радио, телевидениеге чугаалап, соулугарга бижип турар болгай. Арагалашкынны шөгүзөр дугайында доктаал-шынтыклар амдымында чок.

Мөөн мурунда чылдарда Мичак, арагаже кижилер база катан-ла дугаане берген. Чүгө дие он ортуунаа проганада ажыла чок. Моол-биле чергелештир чыдыг чаптан тыртар, хикитик бугамалар чытар улустар база-ла бугуу улуг нестерелден ап, өскүп оорар. Чүгө дие ол бугу-биле демсел суларан. Кижилер бугуу думчуу болаар болур берген. Ионь биле ионь айларда индере кестүп келген арагаларын түнселден чүгү чедип алган бис?

Өскө кем-херектерин са-нааска ат-смын-лаа алааш канчаар, соулугарга чарлаан чүгө болганда аш, бир башкы кижини Чааанага бир хуланган боолап өлүрүп. Ынчанган мези саналым болза, район иштине арагалашкынга улар кижилер бүрүзү демисе-жер болза, корум-чурму-вус экижерин журулар.

Араган кижи черле херээ чок. Чөөн-Хемчик кожуунче ону экелбес болза эки Бистин районун улуг-биче кижилери, чону айышты чурттакан тур бис. Хоорайга арага сатпай баарга, дымтыг алаар-дыр Дунелерде бе-зин куудумуларга алааш-таары коргунуу эвек бо-лур чорду.

Хууда бодал

Т А А Р З Ы Н М А Й Н Ч О Р М Е Н

Ам чамдыктарымыс удурлар аптарган. «Сөз ол үчү-биле деинарге, амгы үчү-сөрүлгө, кижилерин утаан, болып улугтай, кижилерге кандыг-даа иону-шылар бар апарган үчү-дур, ашак — дээр аларган. Ол шык-дыр ийин харын.

Дуwendей Шойдар Чааана хоорай

Маймы САТЧАК. Бай-Тайга район.

30—40 чылдарда база 50 чылдар эгезинде бистиң республика девискээринге барымдаа чок черге репрессияга таварышкан болгаш ооң сөөлүндө агарткан кижилерниң даңзызы

(Уланчым, Эгез № 148, 149, 151 «Шынал»).
 217. Монгуш Абган Сурен-Чангы 1898 чылда Барыш-Хемчиктин Акта төртүткөн, тыва, к. э. хуу ажалдыг турган. ТАР ИХЯ-нын коллегиязы ЭД-нин 10-13-13 чылдары-биле 1941 чылдын январь 31-де 8 чыл хосталгазын казанган, ТАСР-нин ДС-нин Президиумун доктады-биле 1965 чылдын ноябрь 26-да агарткан.
 259. Монгуш Селен-Сот Чудум 1895 чылда Барыш-Хемчиктин Акта төртүткөн, тыва, к. э. Улуг-Хемнин Хайыраканга хуу ажалдыг чораян. ТАР ИХЯ суд коллегиязы ЭД-нин 43, 56, 66, 131, 196 чүүлери-биле 1943 чылдын апрель 29-да боолалар деп шийткен. ТАСР-нин прокуратурун кылган түрөлүк-биле 1990 чылдын март 7-де агарткан.
 470. Моол Чаламба 1897 чылда МАР-га төртүткөн, моол, к. э. Улуг-Хемниң чурттал чораян. 1947 чылда оон хөдөө соксаткан.
 30. Моол Талмы Шырап Чамбал 1900 чылда МАР-га төртүткөн, тыва, к. э. Чөөн-Хемчиктин Солжурга чурттал чораян. 1939 чылда контроле-люстуг ажил-чорудула дээш 8 чыл хосталгазын казыптан (оон хөдөө архивте чок).
 128. Минин Евгений Иванович 1902 чылда төртүткөн, Тайындын Элегеске чурттал чораян. ТАР-нин ДС-нин Президиумун доктады-биле 1930 чылдын август 30-де төрөөнүн хавырбышан, боолалар деп шийткен.
 386. Медведев Никита Сергеевич 1913 чылда Каз-Хемнин Гранжухада төртүткөн, орус, к. э. тараачын ажил-агыйлыг чурттал чораян. ИХЯ-нын суд коллегиязы ЭД-нин бирги кезегин 20-46 чүүлери-биле 1933 чылдын декабрь 18-те бир чыл 6 ай хосталгазын казанган.
 143. Мезова Эра Григорьевна 1931 чылда Кырлайга төртүткөн, орус, к. э. Кызыл хоорайга Дубжа Кудумчуула 101 дугаа балыкка чурттал чораян. Школада ТАР-нин ДС-ниң сүтү ЭД-нин 194 чүүлери-биле 1944 чылдын сентябрь 22-те бир чыл хосталгазын казанган, ол херекти күч чок болуурган бичүрүлүктү түрөөнү кичини хостанган.
 122. Михалюк Антон Иванович 1863 чылда Пермь губерниясы Солжамеке уездинде төртүткөн, орус, к. э. Кызылдын Баян-Колга хуу ажалдыг чурттал чораян. ТАР-нин ДС-ниң сүтү ЭД-нин 13 чүүлери-биле 1935 чылдын ноябрь 27-де 5 чыл хосталгазын казанган, ТАР-нин ДС-нин Президиумун шийттири-биле 1936 чылдын январь 8-те шийткендик хуусааны 2 чыл кыскарган.
 75. Михайлов Вавна Федорович 1908 чылда Уениск районга төртүткөн, орус, к. э. Бий-Хемчин Аэветке чурттал чораян. ТАР-нин ДС-ниң сүтү ЭД-нин 41 чүүлери-биле 1930 чылдын июль 28-де 8 чыл хосталгазын казанган.
 75. Михайлов Григорий Федорович 1914 чылда төртүткөн, орус, к. э. Бий-Хемчин Таралга чурттал чораян. ТАР-нин ДС-ниң сүтү ЭД-нин 41 чүүлери-биле 1930 чылдын август 7-де 2 чыл хосталгазын казанган.
 75. Михайлов Георгий Матвеевич 1912 чылда төртүткөн, орус, к. э. Бий-Хемчин Таралга чурттал чораян. ТАР-нин ДС-ниң сүтү ЭД-нин 41 чүүлери-биле 1930 чылдын август 7-де 4 чыл хосталгазын казанган.
 50. Миков Терентий Иванович, Красноярск крайынын Курганно районунга 1879 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР ИХЯ-нын коллегиязы 32-ч августун 25-те шийткен. Каз-Хем районун Каз-Хем багына хуу ажалдыг турган.
 Матвеев Константин Кириллович, Новгород областын Боровичин 1894 чылда төртүткөн, орус, к. э. Красноярск крайынын УМБ-же истаде кылдыры-биле чоруткан. Кызыл № 13 п. ч. танымыл.
 176. Максимов Иван Трофимович, Красноярск крайынын Минусинск районуна Минусинск суурга 1907 чылда төртүткөн, орус, к. э. ССРЭ-нин КАМ-нин оңа хуралы шөлүктөн. Чөөн-Хемчик району Чалаана хоорайына яны-бүрү ажил кылган турган. 49-ч август 19-та Красноярск крайынын КАМ арселешинин айтылышы-биле хостанган.
 476. Макаров Иван Ильич, Алтай крайынын Россонин областынга 1903 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАО-нун область суду 69-ч июль 16-да РСФСР-нин КК-нын 58-10 чүүлери-биле 1 кезе-биле 3 чылда ЭКЛ-ге шийткен. Улуг-Хем районун Шагаан-Арчы хоорайга бичүрүлүктү чоруткан.
 80. Молочуха Фома Поликарпович, Улаган районун Усть-Улаганга 1905 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин ИХЯ-нын коллегиязы

ТАР-нын ЭД-нин 20-46 чүүлери-биле 1 чыл 6 айга шийткен. Каз-Хем районун Ильянка суурун хуу ажалдыг турган. Тыва АССР-ниң прокуратурун шийттири-биле 90-ч майның 4-те агарткан.
 75. Михайлов Иван Федорович, шаандамын Минусинск округтуу Белья Ярга 1889 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч август 7-де ТАР-нын ЭД-нин 41 чүүлери-биле эт-хөргөжин хавырбышан, ТАР-дан үндүр шөлүп, 10 чылда ЭКЛ-ге шийткен. Бий-Хем районун Таралга суурун хуу ажалдыг турган.
 70. Михайлов Иван Ильич, 1871 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 31-ч июнь 30-де ЭД-нин 46 чүүлери-биле эт-хөргөжин хавырбышан ТАР-дан үндүр шөлүп, 7 чылда хосталгазын казанган.
 98. Миртег Тугачий Шалчино, Току районуна Бий-Хем суурунга 1897 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нин ИХЯ-нын коллегиязы 1933-ч. ТАР-нын ЭД-нин 46 чүүлери-биле 1 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажалдыг турган.
 128. Мельников Родион Мартемьянович, ТАР-нин Устүкү шүүүзү ТАР ЭД-нин 41 чүүлери-биле 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан. ТАР-дан үндүр шөлүп, 3 чылда хосталгазын казанган. Тараачын ажил-агыйлыг турган.
 128. Мелиников Сафон Петрович, Алтай крайынын Воробьевск районуна Воробьевск суурунга 1891 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, ТАР-дан үндүр шөлүп, 5 чылда хосталгазын казанган. Тараачын ажил-агыйлыг турган.
 128. Мелиников Сафон Петрович, Алтай крайынын Воробьевск районуна Воробьевск суурунга 1891 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, ТАР-дан үндүр шөлүп, 5 чылда хосталгазын казанган. Тараачын ажил-агыйлыг турган.
 128. Медведев Гавриил Михайлович, Красноярск крайынын Уениск районуна Минусинск округунга 1901 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те ТАР-нин ЭД-нин 41 чүүлери-биле эт-хөргөжин хавырбышан 3 чылда хосталгазын казанган. Каз-Хем районун Федоровка суурунга орта ажал чок турган. РСФСР-нин ДС-нин тодаратканын өзүгээр КК-нин 15-58-9 чүүлери-биле көрдүнгөн херектер базыл-катынмаан дээш, 58-10 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 10 чылга шийткен.
 466. Маспык-оол Ойлар Хурен-оол, Улуг-Хем районун Хайыракан суурунга 1895 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Область суду 53-ч апрель 27-де РСФСР-нин КК-нин 58-10 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 8 чылга шийткен. Төрөөн черинге колхозчу бооп ажалдан турган.
 317. Матвеев Александр Константинович, Вологда областын Великий Устюкка 1908 чылда төртүткөн, орус, СЭКП, ТАО-нун область суду 58-ч октябрь 12-де КК-нин 58-10 чүүлери-биле 8 чылга хосталгазын казанган. Танды районун Хову-Акч суурунга даг экспедицияныга күш-ажал болган малын ийленеринге ажалдан турган. РСФСР-нин ДС-тин 55-чылдын декабрь 14-те тодаратканын өзүгээр кеземче хуусааны 5 чыл чедир кыскарган, 1956 чылда шийткендик күч чок болдурушан, хостанган.
 244. Мамонтов Яков Евстигнеевич, Алтай крайынын Бийск районуна Горбуновка суурунга 1890 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАО-нун область суду 53-ч апрель 22-де 58-10 чүүлери-биле 2-ти кезе-биле ЭКЛ-ге 25 чылга шийткен. Танды районун Хову-Акч суурунга чурттал чораян. Тыва область судунун тодаратканын багытап 54-ч октябрь 9-та аарыг үчүктүктөн хостанган.
 66. Мамаев Вавна Дельби-Сотиян, ТАО-нун Бий-Хем районуна Хут суурунга 1912 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч декабрь 24-те 58-10 чүүлери-биле 10 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге арат-малчы турган.
 70. Маала Бурана Даазарович, Бий-Хем районуна Бик суурунга 1894 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 50-ч февраль 21-де РСФСР-нин КК-нин 58-10, 59-7 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 10 чылга шийткен. Төрөөн черинге бичүрүлүктү чоруткан.
 170. Моол Шырап-Соржу (Сарыг-Кешин) Улуг-Хем районуна Чааты суурунга төртүткөн, моол, к. э. 1939 чылда 8 чылда хосталгазын казанган шийттирген. Төрөөн херек, тыва, к. э. ТАР-нин

ИХЯ-нын суд коллегиязы 35-ч март 22-де ТАР-нын ЭД-нин 8, 10, 13 чүүлери-биле 8 чылга хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажалдыг турган.
 168. Монгуш, ола киши Гаути-Ду, ола киши Төмөн Байыр, Палыи-Ху (Кыдат) деп черге 1892 чылда төртүткөн, кыдат, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 38-ч декабрь 10-да ТАР-нын ЭД-нин 13, 23, 30 чүүлери-биле 8 чылда хосталгазын казанган. Барыш-Хемчик районуна Саглы суурун хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин прокуратурун 90-ч февраль 22-де шийттири-биле агарткан.
 243. Монгуш Санчай-Медий, Шокар-Манды, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1911 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 41-ч сентябрь 8-те ТАР-нын ЭД-нин 13, 15 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 8 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунга 66-ч май 16-да доктаанын өзүгээр кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 94. Монгуш Осурбай Халаргы, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1886 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч сентябрь 9-та ТАР-нын ЭД-нин 43, 48, 51 чүүлери-биле 20 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунун доктаанын өзүгээр 63-ч сентябрь 28-те кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 71. Моол (Амгыс) Бомбуш Солун-Коур МАР-га 1901 чылда төртүткөн, моол, ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч июль 28-де ЭД-нин 42, 51, 63, 81, 196 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Тере-Хөл районуна Балкытыг суурунга чурттал чораян.
 75. Михайлов Иван Матвеевич, 1899 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, КДХ-ге шийткен. Бий-Хем районуна Таралга суурга хуу ажалдыг турган.
 60. Монгуш Эрине-Балм Самараин, 1910 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 1-ти кезе-биле 59-7 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын өзүгээр 56-ч январь 7-де хостанган.
 60. Монгуш Очу Совакчинович Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Кара-Чыраа деп черге 1909 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Барыш-Хемчин ИХЯ-нын КАМ-нин шериглеринин шериг трибуналы КК-нин 58-9, 58-2 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Киров атыг колок даргазы турган. ТАО талазы биле УМВЛ-нин доктаанын өзүгээр РСФСР-нин ССРЭ-нин ДС-тин Президиумунун «Келдер дугайлыг» Чарлыгы өзүгээр хостанган.
 376. Монгуш Сурунма Самаарин Улуг-Хем районуна Демир-Суг суурунга 1907 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч октябрь 6-да 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Норильск хоорайла лагерьге өлгөн. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын биле 58-10 чүүлери-биле 5 чылга шийткен. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 187. Монгуш Семис-Чинба, Чөөн-Хемчик районуна Шемиз суурга 1878 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 48-ч апрель 6-да херекти соксаткан. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган.
 285. Монгуш Дочун Саадыкович Барыш-Хемчик районуна Анигаты суурунга 1898 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Уениск районуна сыма соксурунга ажалдан турган.
 112. Монгуш Докпак-оол Дукевич, Өвүр районуна Солжурга суурунга 1903 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 55-ч февраль 3-те хөдөө соксаткан. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 297. Мартык Кулар Эрагчинович Чөөн-Хемчик районуна Чырагы суурунга 1904 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 54-ч сентябрь 30-де хөдөө соксаткан.
 85. Маагы Хурен-оол Сурак, Бий-Хем районуна Хут суурунга 1897 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч ноябрь 2-де 58-10, 59-7 чүүлери-биле 10 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге арат-малчы бооп ажалдан турган. Облсудун доктаанын биле 51-ч март 7-де ажалдан дээш хостанган.
 101. Маала Бурана Даазарович, Бий-Хем районуна Бик суурунга 1894 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 50-ч февраль 21-де РСФСР-нин КК-нин 58-10, 59-7 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 10 чылга шийткен. Төрөөн черинге бичүрүлүктү чоруткан.
 170. Моол Шырап-Соржу (Сарыг-Кешин) Улуг-Хем районуна Чааты суурунга төртүткөн, моол, к. э. 1939 чылда 8 чылда хосталгазын казанган шийттирген. Төрөөн херек, тыва, к. э. ТАР-нин

ИХЯ-нын суд коллегиязы 35-ч март 22-де ТАР-нын ЭД-нин 8, 10, 13 чүүлери-биле 8 чылга хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажалдыг турган.
 168. Монгуш, ола киши Гаути-Ду, ола киши Төмөн Байыр, Палыи-Ху (Кыдат) деп черге 1892 чылда төртүткөн, кыдат, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 38-ч декабрь 10-да ТАР-нын ЭД-нин 13, 23, 30 чүүлери-биле 8 чылда хосталгазын казанган. Барыш-Хемчик районуна Саглы суурун хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин прокуратурун 90-ч февраль 22-де шийттири-биле агарткан.
 243. Монгуш Санчай-Медий, Шокар-Манды, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1911 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 41-ч сентябрь 8-те ТАР-нын ЭД-нин 13, 15 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 8 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунга 66-ч май 16-да доктаанын өзүгээр кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 94. Монгуш Осурбай Халаргы, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1886 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч сентябрь 9-та ТАР-нын ЭД-нин 43, 48, 51 чүүлери-биле 20 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунун доктаанын өзүгээр 63-ч сентябрь 28-те кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 71. Моол (Амгыс) Бомбуш Солун-Коур МАР-га 1901 чылда төртүткөн, моол, ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч июль 28-де ЭД-нин 42, 51, 63, 81, 196 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Тере-Хөл районуна Балкытыг суурунга чурттал чораян.
 75. Михайлов Иван Матвеевич, 1899 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, КДХ-ге шийткен. Бий-Хем районуна Таралга суурга хуу ажалдыг турган.
 60. Монгуш Эрине-Балм Самараин, 1910 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 1-ти кезе-биле 59-7 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын өзүгээр 56-ч январь 7-де хостанган.
 60. Монгуш Очу Совакчинович Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Кара-Чыраа деп черге 1909 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Барыш-Хемчин ИХЯ-нын КАМ-нин шериглеринин шериг трибуналы КК-нин 58-9, 58-2 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Киров атыг колок даргазы турган. ТАО талазы биле УМВЛ-нин доктаанын өзүгээр РСФСР-нин ССРЭ-нин ДС-тин Президиумунун «Келдер дугайлыг» Чарлыгы өзүгээр хостанган.
 376. Монгуш Сурунма Самаарин Улуг-Хем районуна Демир-Суг суурунга 1907 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч октябрь 6-да 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Норильск хоорайла лагерьге өлгөн. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын биле 58-10 чүүлери-биле 5 чылга шийткен. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 187. Монгуш Семис-Чинба, Чөөн-Хемчик районуна Шемиз суурга 1878 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 48-ч апрель 6-да херекти соксаткан. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган.
 285. Монгуш Дочун Саадыкович Барыш-Хемчик районуна Анигаты суурунга 1898 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Уениск районуна сыма соксурунга ажалдан турган.
 112. Монгуш Докпак-оол Дукевич, Өвүр районуна Солжурга суурунга 1903 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 55-ч февраль 3-те хөдөө соксаткан. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 297. Мартык Кулар Эрагчинович Чөөн-Хемчик районуна Чырагы суурунга 1904 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 54-ч сентябрь 30-де хөдөө соксаткан.
 85. Маагы Хурен-оол Сурак, Бий-Хем районуна Хут суурунга 1897 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч ноябрь 2-де 58-10, 59-7 чүүлери-биле 10 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге арат-малчы бооп ажалдан турган. Облсудун доктаанын биле 51-ч март 7-де ажалдан дээш хостанган.
 101. Маала Бурана Даазарович, Бий-Хем районуна Бик суурунга 1894 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 50-ч февраль 21-де РСФСР-нин КК-нин 58-10, 59-7 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 10 чылга шийткен. Төрөөн черинге бичүрүлүктү чоруткан.
 170. Моол Шырап-Соржу (Сарыг-Кешин) Улуг-Хем районуна Чааты суурунга төртүткөн, моол, к. э. 1939 чылда 8 чылда хосталгазын казанган шийттирген. Төрөөн херек, тыва, к. э. ТАР-нин

ИХЯ-нын суд коллегиязы 35-ч март 22-де ТАР-нын ЭД-нин 8, 10, 13 чүүлери-биле 8 чылга хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажалдыг турган.
 168. Монгуш, ола киши Гаути-Ду, ола киши Төмөн Байыр, Палыи-Ху (Кыдат) деп черге 1892 чылда төртүткөн, кыдат, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 38-ч декабрь 10-да ТАР-нын ЭД-нин 13, 23, 30 чүүлери-биле 8 чылда хосталгазын казанган. Барыш-Хемчик районуна Саглы суурун хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин прокуратурун 90-ч февраль 22-де шийттири-биле агарткан.
 243. Монгуш Санчай-Медий, Шокар-Манды, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1911 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 41-ч сентябрь 8-те ТАР-нын ЭД-нин 13, 15 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 8 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунга 66-ч май 16-да доктаанын өзүгээр кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 94. Монгуш Осурбай Халаргы, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1886 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч сентябрь 9-та ТАР-нын ЭД-нин 43, 48, 51 чүүлери-биле 20 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунун доктаанын өзүгээр 63-ч сентябрь 28-те кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 71. Моол (Амгыс) Бомбуш Солун-Коур МАР-га 1901 чылда төртүткөн, моол, ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч июль 28-де ЭД-нин 42, 51, 63, 81, 196 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Тере-Хөл районуна Балкытыг суурунга чурттал чораян.
 75. Михайлов Иван Матвеевич, 1899 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, КДХ-ге шийткен. Бий-Хем районуна Таралга суурга хуу ажалдыг турган.
 60. Монгуш Эрине-Балм Самараин, 1910 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 1-ти кезе-биле 59-7 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын өзүгээр 56-ч январь 7-де хостанган.
 60. Монгуш Очу Совакчинович Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Кара-Чыраа деп черге 1909 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Барыш-Хемчин ИХЯ-нын КАМ-нин шериглеринин шериг трибуналы КК-нин 58-9, 58-2 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Сут-Хөл районуна Сут-Хөл суурунга Киров атыг колок даргазы турган. ТАО талазы биле УМВЛ-нин доктаанын өзүгээр РСФСР-нин ССРЭ-нин ДС-тин Президиумунун «Келдер дугайлыг» Чарлыгы өзүгээр хостанган.
 376. Монгуш Сурунма Самаарин Улуг-Хем районуна Демир-Суг суурунга 1907 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч октябрь 6-да 19-58-8, 58-10 чүүлери-биле 2 чылга шийткен. Норильск хоорайла лагерьге өлгөн. РСФСР-нин ДС-тин 55-ч декабрь 17-де тодаратканын биле 58-10 чүүлери-биле 5 чылга шийткен. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 187. Монгуш Семис-Чинба, Чөөн-Хемчик районуна Шемиз суурга 1878 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 48-ч апрель 6-да херекти соксаткан. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган.
 285. Монгуш Дочун Саадыкович Барыш-Хемчик районуна Анигаты суурунга 1898 чылда төртүткөн, тыва, к. э. Уениск районуна сыма соксурунга ажалдан турган.
 112. Монгуш Докпак-оол Дукевич, Өвүр районуна Солжурга суурунга 1903 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 55-ч февраль 3-те хөдөө соксаткан. Төрөөн черинге хөдөмчү бооп ажалдан турган.
 297. Мартык Кулар Эрагчинович Чөөн-Хемчик районуна Чырагы суурунга 1904 чылда төртүткөн, тыва, к. э. 54-ч сентябрь 30-де хөдөө соксаткан.
 85. Маагы Хурен-оол Сурак, Бий-Хем районуна Хут суурунга 1897 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 49-ч ноябрь 2-де 58-10, 59-7 чүүлери-биле 10 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге арат-малчы бооп ажалдан турган. Облсудун доктаанын биле 51-ч март 7-де ажалдан дээш хостанган.
 101. Маала Бурана Даазарович, Бий-Хем районуна Бик суурунга 1894 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАО-нун область суду 50-ч февраль 21-де РСФСР-нин КК-нин 58-10, 59-7 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 10 чылга шийткен. Төрөөн черинге бичүрүлүктү чоруткан.
 170. Моол Шырап-Соржу (Сарыг-Кешин) Улуг-Хем районуна Чааты суурунга төртүткөн, моол, к. э. 1939 чылда 8 чылда хосталгазын казанган шийттирген. Төрөөн херек, тыва, к. э. ТАР-нин

ИХЯ-нын суд коллегиязы 35-ч март 22-де ТАР-нын ЭД-нин 8, 10, 13 чүүлери-биле 8 чылга хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажалдыг турган.
 168. Монгуш, ола киши Гаути-Ду, ола киши Төмөн Байыр, Палыи-Ху (Кыдат) деп черге 1892 чылда төртүткөн, кыдат, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 38-ч декабрь 10-да ТАР-нын ЭД-нин 13, 23, 30 чүүлери-биле 8 чылда хосталгазын казанган. Барыш-Хемчик районуна Саглы суурун хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин прокуратурун 90-ч февраль 22-де шийттири-биле агарткан.
 243. Монгуш Санчай-Медий, Шокар-Манды, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1911 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 41-ч сентябрь 8-те ТАР-нын ЭД-нин 13, 15 чүүлери-биле ЭКЛ-ге 8 чылга шийткен. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунга 66-ч май 16-да доктаанын өзүгээр кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 94. Монгуш Осурбай Халаргы, Чөөн-Хемчик районуна Чалаана суурунга 1886 чылда төртүткөн, тыва, к. э. ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч сентябрь 9-та ТАР-нын ЭД-нин 43, 48, 51 чүүлери-биле 20 чылда хосталгазын казанган. Төрөөн черинге хуу ажал-агыйлыг турган. Тыва АССР-нин ДС-тин Президиумунун доктаанын өзүгээр 63-ч сентябрь 28-те кеминг үлгешининин составы чок болган дээш херекти соксаткан, агарткан.
 71. Моол (Амгыс) Бомбуш Солун-Коур МАР-га 1901 чылда төртүткөн, моол, ТАР-нын ИХЯ-нын коллегиязы 43-ч июль 28-де ЭД-нин 42, 51, 63, 81, 196 чүүлери-биле КДХ-ге шийткен. Тере-Хөл районуна Балкытыг суурунга чурттал чораян.
 75. Михайлов Иван Матвеевич, 1899 чылда төртүткөн, орус, к. э. ТАР-нин Устүкү шүүүзү 30-ч сентябрь 5-те эт-хөргөжин хавырбышан, КДХ-ге шийткен. Бий-Хем

